

DAYTOY A PROYEKTO KET NAARAMID BABAEN ITI
PANAGKADUA TI CONSUELO FOUNDATION KEN
COMMISSION ON HUMAN RIGHTS

COMMISSION
ON HUMAN
RIGHTS

Basic Orientation Maipanggep Iti Pannakasalaknib ti Ubbing

Kasanu nga Usaren ti Flipchart

1. Daytoy a flipchart ket agserbi a kas modelo ti pannakaiwaras ti impormasyon maipanggep iti pannakaabuso ti ubbing (child abuse), ania dagiti nasken a maaramid tapnu malapdan ti panangabuso, ken kasanu a masalagnan dagiti ubbing manipud iti panangabuso.
2. Daytoy ket para kadagiti babassit a grupo a saan a sumobra iti duapulo (20) a miyembro.
3. Maymayat nu ti flipchart ket maiparabaw iti lamisaan. Siguradoen yo a dagiti likod ti flipchart ket dagiti mangidadaulo iti sesion (facilitator) laeng ti makakita, saan a pati dagiti ubbing wenno dagiti agatendar. Adda kadagiti likod daytoy a flipchart dagiti pagannurutan nu kasanu a mailawlawag wenno maisuro dagiti topiko nga adda iti sango ti flipchart. Dagiti bombilya ket simbolo a ti maysa a panid (page) ket para laeng kadagiti mangidadaulo iti sesyon.
4. Nu pay man saan a masapul, maymayat ti panagisuro nu agusar ti manila paper, poster paper wenno chalkboard tapnu maallukoy dagiti ubbing nga agbalin nga ak-aktibo.
5. Maallukoy dagiti mangidadaulo iti sesyon nga ipakita ti laing da nga agaramid iti nadumaduma a materyales para kadagiti klase da. Nu pay man saan a masapul, mabalin nga aginayon dagiti mangidadaulo iti dadduma nga impormasyon maipanggep iti topiko ken mabalin da metlaeng a nayunan dagiti aktibidad tapnu karkaru a makatulong kadagiti agatendar.

Maysa ak nga ubing.
Adda dagiti karbengak!

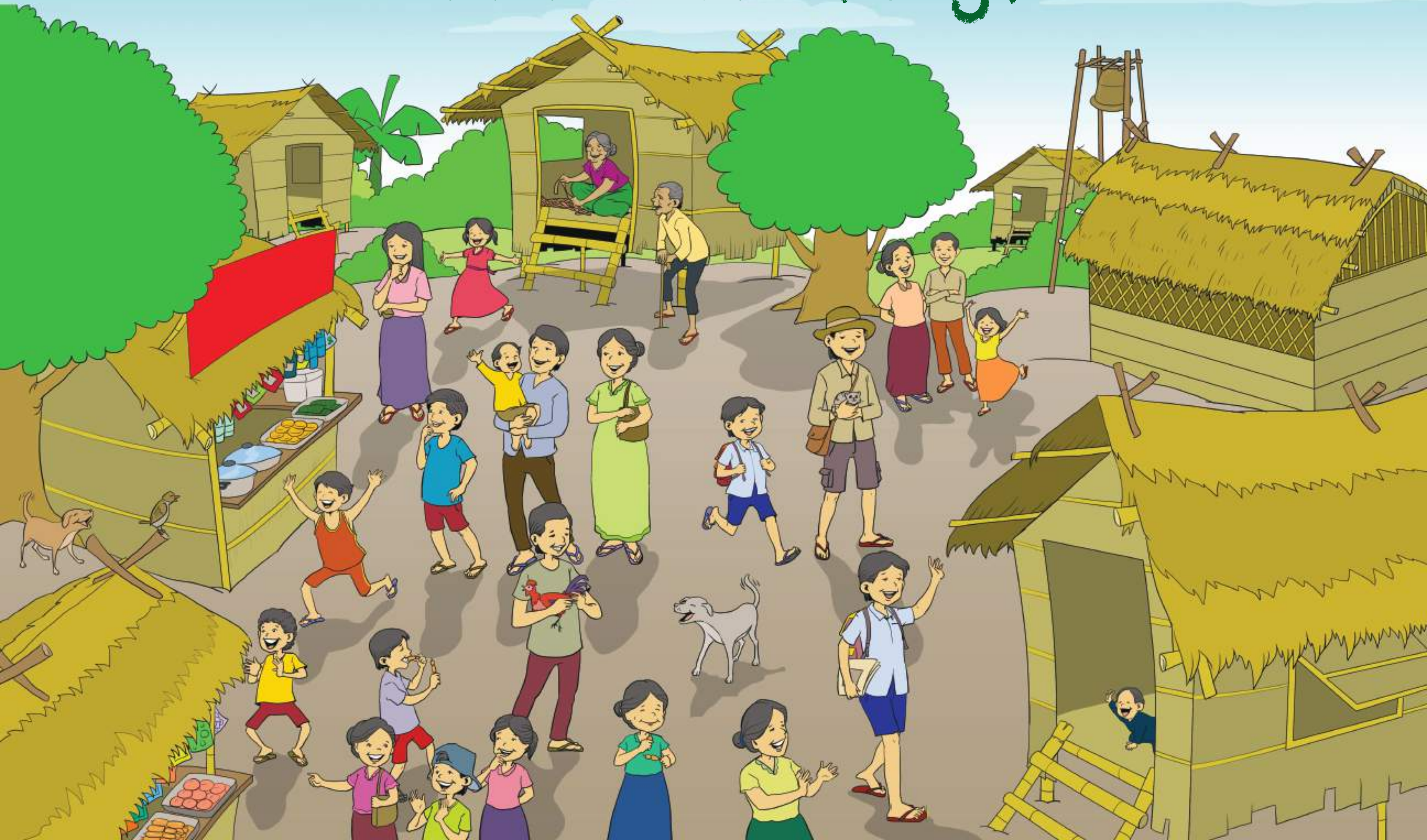
Siasino ti Ubing?

Para iti Mangidadaulo iti SeSion:

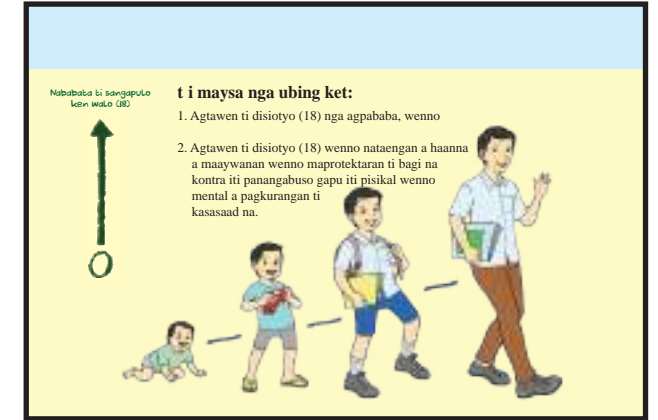
1. Damagem dagiti maisursuruan nu asino iti “ubing” iti ladawan/litrato, ken nu apay nga isu iti ubing.
2. Damagem isuda nu ania ti napanunot da idi nangngeg da ti sao nga “ubing”.
3. Isurat mo dagiti nadumaduma a sungbat da iti manila paper, poster paper wenno chalkboard, nu adda dagitoy a materyales. Maymayat a dadakkel a letra ti mausar tapnu makita dagiti amin dagitoy.
4. Damagem isuda nu ania iti pannakaawat da kadagiti ubbing, mayat man wenno saan.
5. Kalpasan ti aktibidad, maipakaawat a tunggal ubing ket napateg a regalo a masapul nga ipateg ken aywanan ti tunggal miyembro ti komunidad.

Siasino ti Ubing?

Ti maysa nga ubing ket:

Para iti Mangidadaulo iti SeSion:

- Rugyan ti panangisuro babaen iti pangibalikas a tunggal maysa kadatayo ket addaan ti bukod a kapanunutan nu siasino ti ubing ken nu ania iti kaipapanan ti maysa nga ubing.
- Ituloy ti panangisuro babaen iti panangilawlawag iti legal a kaipapanan ti ubing; Ipalawag ti kaipapanan ti ubing basar iti linteg ti Pilipinas.

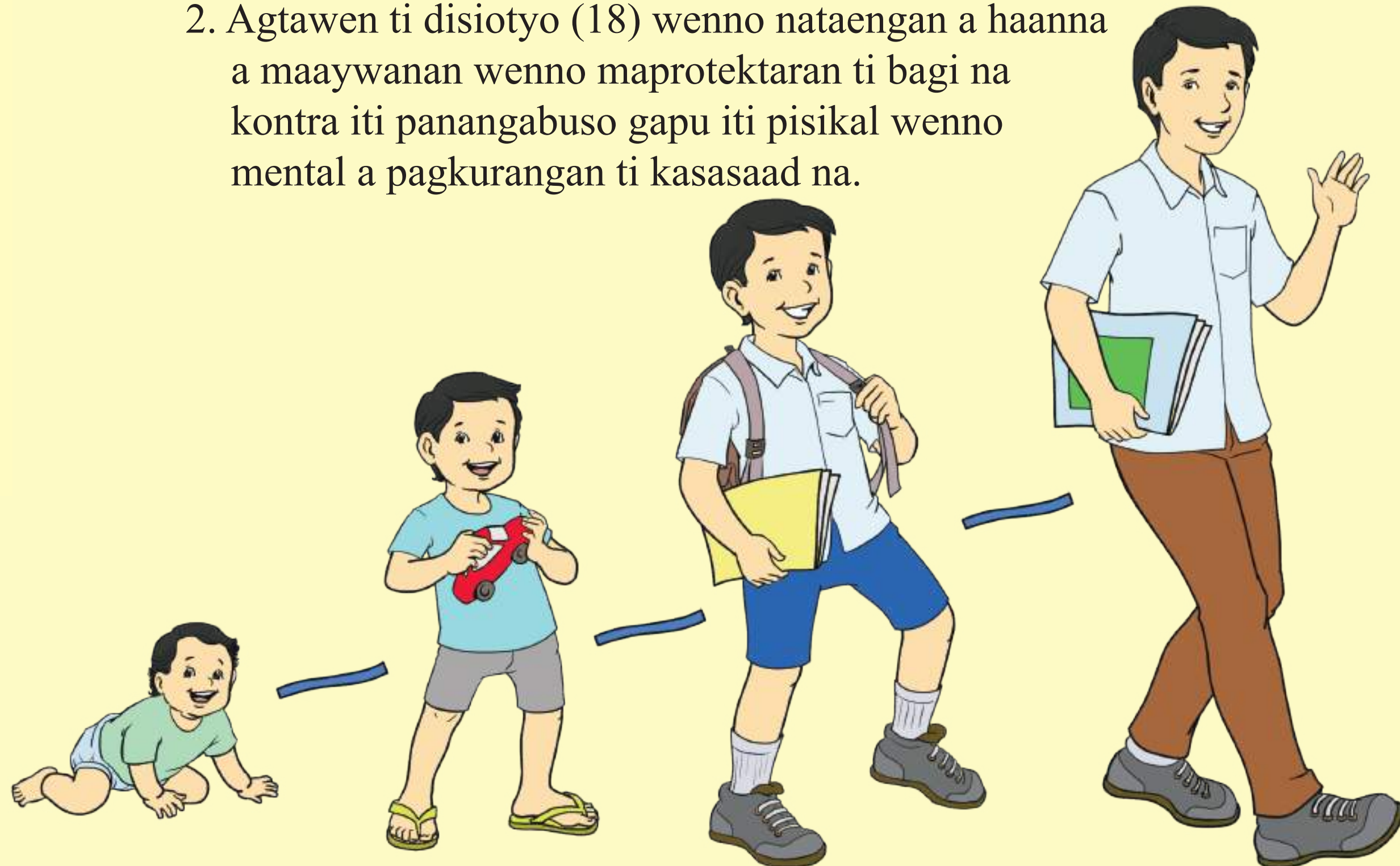
Maibasar iti republic act 7610 wenno Child abuse act, ti “ubing” ket:

- Agtawen ti disiotyo (18) nga agpababa;
- Agtawen ti disiotyo (18) wenno mas nataengan a haanna a maaywanan wenno maprotektaran ti bagi na kontra iti panangabuso, pannakabaybay-an, kinaranggas, eksploitasyon, wenno diskriminasyon, gapu iti pisikal wenno mental a pagkurangan ti kasasaad da.

Ti maysa nga ubing ket:

Nababata ti sangapulo
ken walo (18)

1. Agtawen ti disiotyo (18) nga agpababa, wenno
2. Agtawen ti disiotyo (18) wenno nataengan a haanna a maaywanan wenno maprotektaran ti bagi na kontra iti panangabuso gapu iti pisikal wenno mental a pagkurangan ti kasasaad na.

Amin nga ubbing ket adda karbengan da

Para iti Mangidadaulo iti SeSyon:

1. Ipakaawat mo kadagiti ubbing wenno kadagiti agatendar nga amin nga ubbing ket adda karbengan da. Dagitoy a karbengan ket nagedwa iti uppat a klase. Dagitoy da ket:
  - a. Karbengan nga agbiag
  - b. Karbengan a mapasayaat
  - c. Karbengan a masalakniban
  - d. Karbengan a makipaset
2. Ibagi kadagiti ubbing wenno a maysa maysaen yo nga awaten dagiti karbengan dagiti ubbing tapnu nalaklakla da a maawatan dagitoy.

Tunggal Ubbing ket adda karbengan da nga:

Agbiag

Mapasayaat

Masalakniban

Makipaset

Karbengan nga Agbiag:

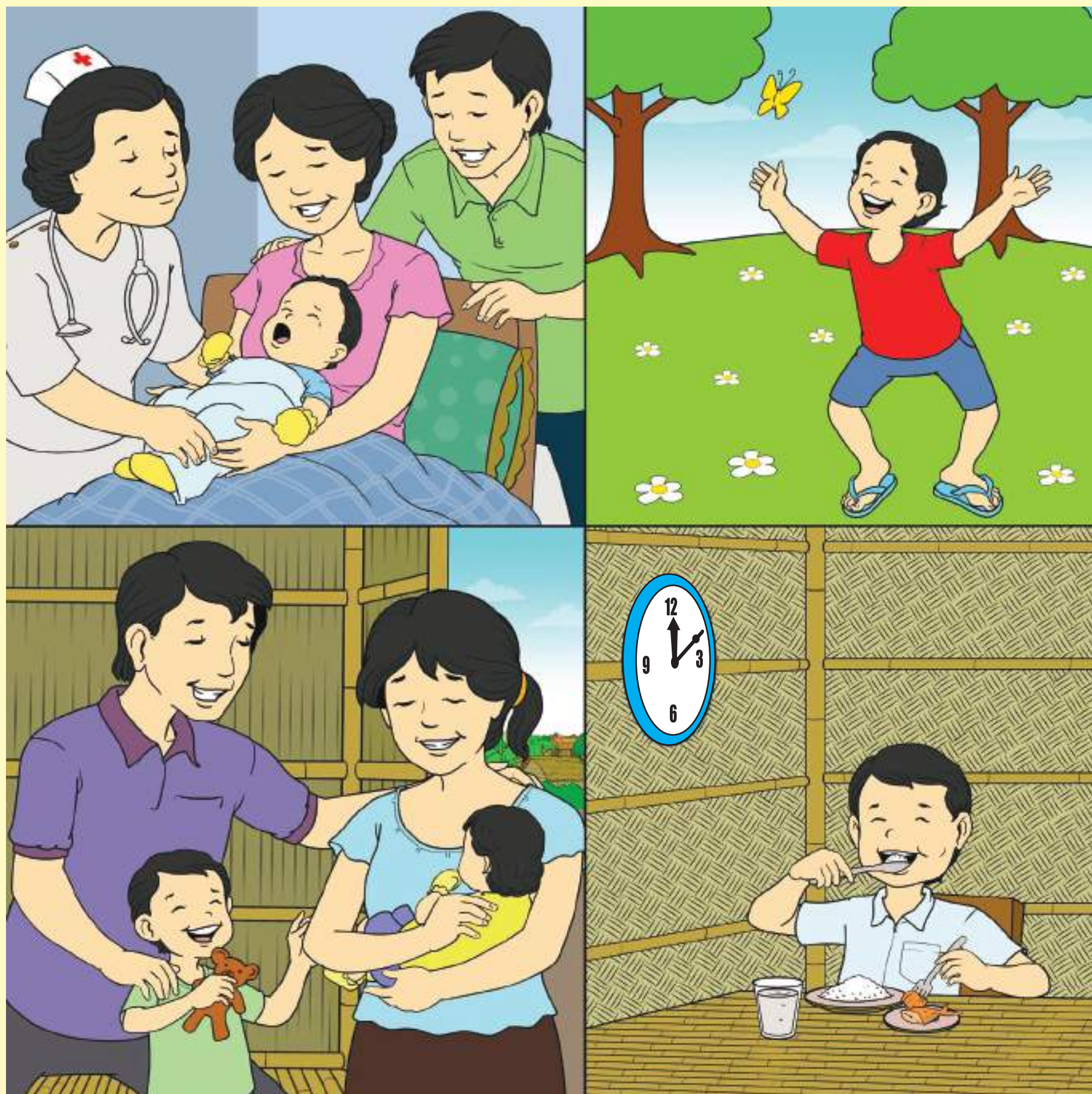
Para iti Mangidadaulo:

1. Iti panagtultuloy ti panangisuro, masapul a maibaga manen ti uppat a kategorya ti karbengan ti ubing.
2. Rugyan ti panangisuro maipapan ti karbengan ti ubing nga agbiag. Maibasar ti ladawan, saludsuden dagiti ubbing nu anya ti panagkita da ti kaipapanan ti karbengan da nga agbiag.
3. Kalpasan a maibingay dagiti ubbing ti pannakaawat da maipapan ti karbengan nga agbiag, ipalawag mo ti kaipapanan daytoy.
4. Saludsudem dagiti ubbing nu maipatpatungpal met laeng iti komunidad da ti karbengan da nga agbiag ken saludsudem nu apay a naibaga da daytoy

Ti karbengan nga agbiag ket karbengan ti ubing a maited amin a kasapulan da tapnu agbiag da a nasayaat, natalna, ken addaan dayaw kas tao ken kas ubing. Dagiti dadduma pay a pagarigan na daytoy nga awan idia ladawan ket dagiti sumaganad:

1. Dagus a maikkan ti umiso a pannakataming nu addaan ti sakit.
2. Agnaed ti lugar nga addaan ti nadalus nga aglawlaw.
3. Maaddaan ti nadalus a danum nga inumen, pagdigos, ken pagluto.

Karbengan nga Agbiag

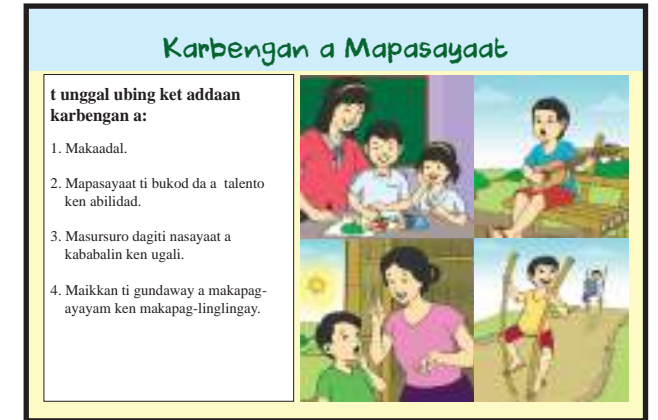

**t unggal ubing ket addaan
karbengan a:**

1. Maiyanak ken maaddaan ti nagan ken nasyonalidad
2. Nawaya
3. Maaddaan ti managayat ken manangtaripato a pamilya
4. Maaddaan ti umiso a makan ken pagyanan
5. Maaddaan ti nasalun-at ken aktibo a bagi

Karbengan a Mapasayaat

Para iti Mangidadaulo :

1. Saludsudem dagiti ubbing nu anya makitkita da iti ladawan a pagarigan ti karbengan ti ubbing a mapasayaat.
2. Maibasar ti ladawan, saludsudem dagiti ubbing nu anya ti panagkita da ti kaipapanan ti karbengan da a mapasayaat.
3. Kalpasan a maibingay dagiti ubbing ti pannakaawat da ti karbengan a mapasayaat, ilawlawag mo ti kaipapanan ti karbengan da a mapasayaat.
4. Saludsudem dagiti ubbing nu maipatpatungpal met laeng iti komunidad da ti karbengan da a mapasayaat ken saludsuden nu apay a naibaga da daytoy.

Ti karbengan a mapasayaat ket karbengan ti ubbing a mapasayaat dagiti talento ken abilidad da tapnu dumakkel da a responsable nga umili. Dagiti dadduma pay a pagarigan na daytoy nga awan idiay ladawan ket dagiti sumaganad:

1. Maikkan da ti impormasyon kas maiyannatup iti tawen ken kinataeng da;
2. Surwen ken ayaten ti kultura da;
3. Pasayaaten ti bukod da a pammati ken mentalidad;
4. Sumrek ti pagadalan ken dadduma pay a klase ti edukasyon;

Karbengan a Mapasayaat

**t unggal ubing ket addaan
karbengan a:**

1. Makaadal.
2. Mapasayaat ti bukod da a talento ken abilidad.
3. Masursuro dagiti nasayaat a kababalin ken ugali.
4. Maikkan ti gundaway a makapag-ayayam ken makapag-linglingay.

Karbengan a Masalakniban:

Para iti Mangidadaulo:

1. Saludsudem dagiti ubbing nu anya makitkita da iti ladawan a pagarigan ti karbengan ti ubing a masalakniban.
2. Maibasar ti ladawan, saludsudem dagiti ubbing nu anya ti panagkita da ti kaipapanan ti karbengan da a masalakniban.
3. Kalpasan a maibingay dagiti ubbing ti pannakaawat da ti karbengan a masalakniban, ilawlawag mo ti kaipapanan ti karbengan dagiti ubbing a masalakniban.
4. Saludsudem dagiti ubbing nu maipatpatungpal met laeng iti komunidad da ti karbengan da a masalakniban ken saludsudem nu apay a naibaga da daytoy.

Ti karbengan a Masalakniban ket karbengan ti ubing a masalakniban kontra iti nadumaduma a klase ti kinaranggas, eksploitasyon, wenno panangabusu.

Karaman daytoy ti karbengan nga agbiag a natalged kabayatan ti kalamidad wenno dadduma pay a klase ti peggad a pakairamanan ti haan a panagkikinnaawatan ken gubat.

Karbengan a Masalakniban

**t unggal ubing ket addaan
karbengan a:**

1. Masalakniban kontra ti nadumaduma a klase ti kinaranggas, ken kadagiti mabalin a pakairamanan iti haan a panagkikinnaawatan, gubat ken kalamidad.
2. Agbiag iti natalged ken natalna nga aglawlaw.
3. Masalakniban ken matulungan ti gobyerno.

Karbengan a Makipaset:

Para iti Mangidadaulo iti SeSion:

1. Saludsudem dagiti ubbing nu ania makitkita da iti ladawan a pagarigan ti karbengan ti ubbing a makipaset.
2. Maibasar ti ladawan, saludsudem dagiti ubbing nu ania ti panagkita da ti kaipapanan ti karbengan da a makipaset.
3. Kalpasan a maibingay dagiti ubbing ti pannakaawat da ti karbengan a makipaset, ilawlawag mo ti kaipapanan ti karbenganti ubbing a makipaset.
4. Saludsudem dagiti ubbing nu maipatpatungpal met laeng iti komunidad da ti karbengan da a makipaset ken saludsudem nu apay a naibaga da daytoy.

Ti karbengan a makipaset ket karbengan ti ubbing a makinayon ti panagdesisyon wenno panagaramid ti banag a maipanggep kenkuada, kasta met ti karbengan da a mangibaga ti bukod da a kapanunutan maibasar iti edad ken kinateng da.

Karbengan a Makipaset

**t unggal ubing ket addaan
karbengan a:**

1. Makipaset iti panagaramid iti banag a makaapekto kenkuana
2. Maibaga ti bukod na a kapanunutan.
3. Mangbukel ti grupo dagiti agtutubo.
4. Makipaset kadagiti natalna nga taripnung wenno assembly.

Tunggal karbengan ket adda ti kaibatugan na a pagrebbengan.

Para iti Mangidadaulo:

1. Ibagam kadagiti ubbing nga amin a karbengan ket adda ti nayon na a pagrebbengan. Batay iti ladawan, damagem isuda nu sino dagiti makin responsibilidad a mangsalaknib ken mangipatungpal kadagiti karbengan dagiti ubbing.
2. Ilawlawag mo a responsibilidad tayo amin, ubing man wenno nataengan, miyembron ti gobyerno, nagannak, ken dadduma pay a kameng ti komunidad, a mangsigurado a dagiti karbengan dagiti ubbing ket marespeto, masalakniban, ken maipatungpal.
3. Damagem isuda nu kasanu da a masuportaran ken maipatungpal dagiti karbengan ti ubbing, a kas ubing wenno nataengan, a kas miyembron ti gobyerno, wenno kas miyembron ti komunidad. Maysa maysaem dagitoy nga ilawlawag.

Tunggal karbengan ket adda ti kaibatugan na a pagrebbengan.

Panagbiag

Pannakapasayaat

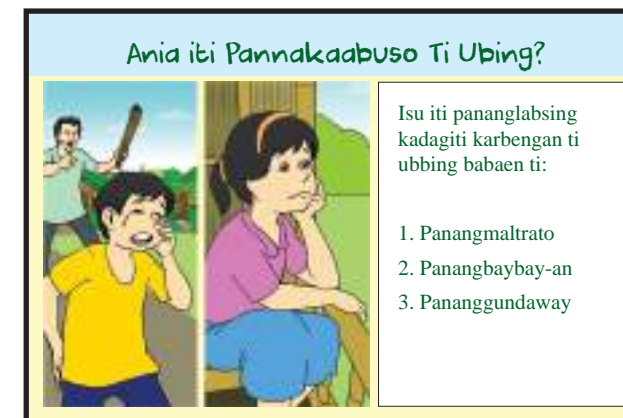
Pannakasalaknib

Pannakipaset

Ania iti Pannakaabusu Ti Ubbing?

Para iti Mangidadaulo iti SeSyon:

1. Basaem ken ilawlawag mo batay iti ilustrasyon nu ania ti kayat na a sawen ti pannakaabusu ti ubbing.
2. Dawatem dagiti ubbing nga agited da ti pagarigan ti pannakaabusu'n ti ubbing batay iti pannakaawat da.

Ania iti Pannakaabusu Ti Ubing?

Isu iti pananglabsing kadagiti karbengan ti ubbing babaen ti:

1. Panangmaltrato
2. Panangbaybay-an
3. Pananggundaway

Ania dagiti nadumaduma a klase ti panangmaltrato?

Para iti Mangidadaulo iti SeSion:

1. Saludsudem dagiti ubbing nu ania a klase ti panangabusu ti makitkita da iti ladawan.
2. Ilawlawag mo nga adda ti tallo a klase ti panangmaltrato: pisikal, sekswal ken emosyonal.
3. Ibagam kadakuada a maysa maysa ti ikasta yo a mangadal kadagiti tallo a klase ti panangmaltrato tapnu maawatan da dagitoy nga usto.

Ania dagiti agduduma a klase ti panangmaltrato?

Pisikal

Sekswal

Emosyonal

Pisikal a Panangabusu

Para iti Mangidadaulo iti SeSion:

1. Saludsudem dagiti ubbing nu ania a klase ti panang-abuso ti makitkita da iti ladawan.
2. Ilawlawag mo nu ania ti depinasyon ti pisikal a panangabusu.

ania iti pisikal a panangabusu iti ubbing?

Ti pisikal a panang-abuso ket ania man a pisikal a puersa a naigagara a gapuanan ti sakit, dunor (bruises), sugat wenno saanen a komportable ti ubbing, wenno ipapatay, depende iti kinagraben ti pannakadangran, ken mabalin met laeng nga gapu iti sobra a panangdisiplina wenno ania man a pisikal a pannakadusa.

Ania dagiti nadumaduma a klase ti panangmaltrato?

Pisikal a panangmaltrato

Sekswal a Panangabusu

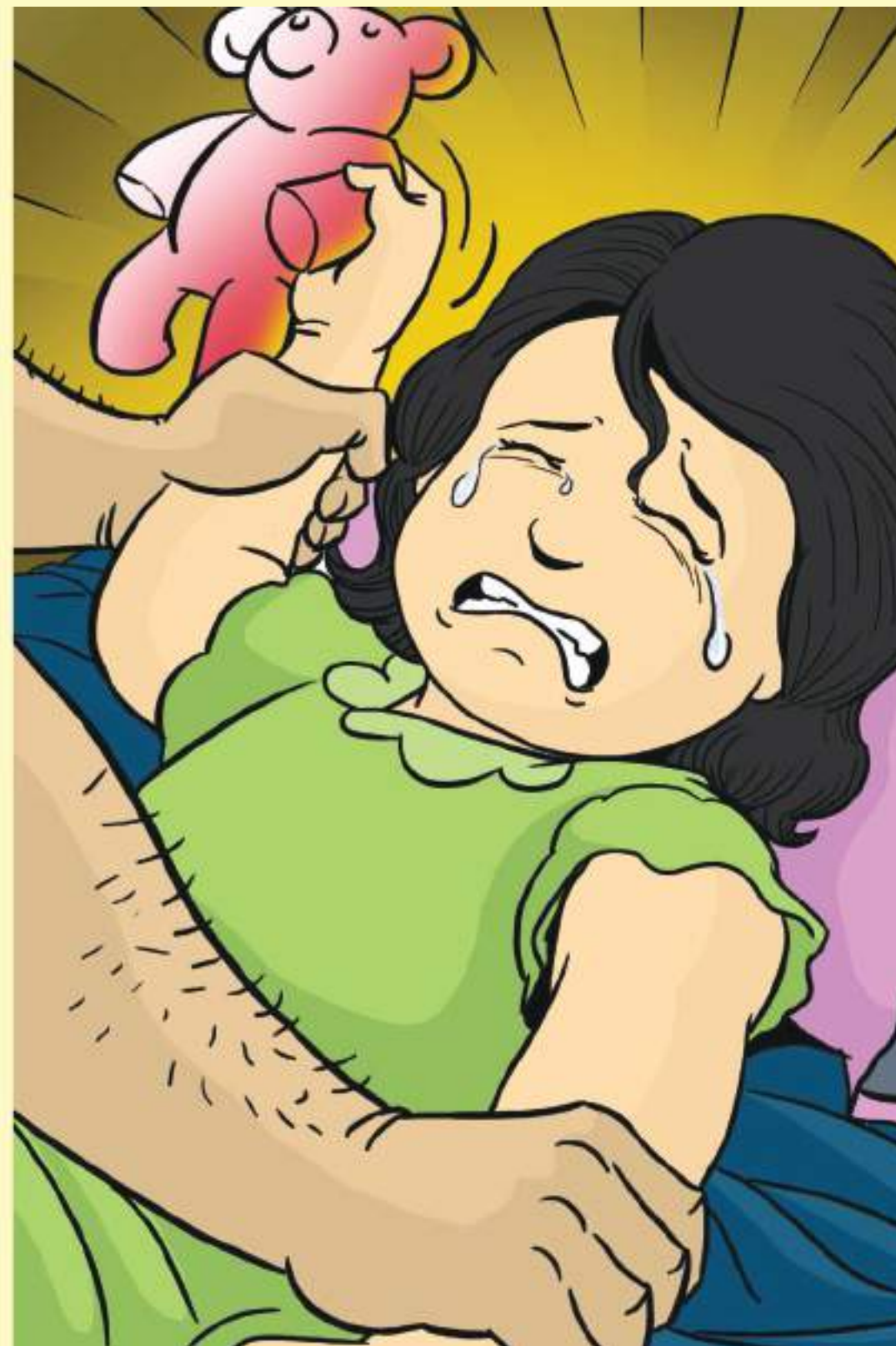
Para iti Mangidadaulo iti SeSion:

1. Ibagam kadagiti ubbing a ti sumaruno a klase ti panangmaltrato ket sekswal a panangabusu.
2. Saludsudem dagiti ubbing nu sino dagiti mabalin a mabiktima iti sekswal nga panangabusu.
3. Ilawlawag mo nga kas dagiti dadduma a klase ti panangabusu, siasinuman nga ubbing, lalaki man wenno babae, ket mabalin a mabiktima iti sekswal a panang-abuso.
4. Ilawlawag mo met laeng a kas dagiti dadduma a klase ti panangabusu, siasinuman ket mabalin a mangaramid iti sekswal a panangabusu – ubbing man wenno nataengan; babae man wenno lalaki; siasinuman a manamnama a mangaywan iti ubbing a kas dagiti nagannak, kameng ti pamilya, katulong, wenno gagayyem.

ania ti sekswal a panangabusu ti ubbing? t i sekswal a panangabusu ket:

1. Panangrames (Rape), a mabalin a maaramid babaen iti:
  - a. Panagaramid kadagiti sekswal a panaginalla iti ubbing babaen iti puerisa, panangpilit, panangbutbuteng, wenno panangloko, panangabusu ti awtoridad, wenno kabayatan a ti ubbing ket awanan puot wenno saan na ammo ti dakes ken saan.
  - b. Panagaramid iti sekswal a panaginalla iti ubbing a dose wenno sangapulo ken duwva ti tawen (12) na, uray pay nu adda pammalubos na daytoy.
  - c. Panangipauneg iti pribado a paset iti ngiwat wenno ubet ti ubbing, wenno panangipauneg ti aniaman a banag iti pribado a paset ti bagi ti ubbing.
2. Sekswal a panangmolestia wenno ania man nga aktibidad nga adda kaipapananna iti sex wenno sekso.

Ania dagiti nadumaduma a klase ti panangmaltrato?

Sekswal a Panangabusu

NASAYAAT ken SAAN A NASAYAAT NGA PANAG-EGGEM wenno PANAGSAGID

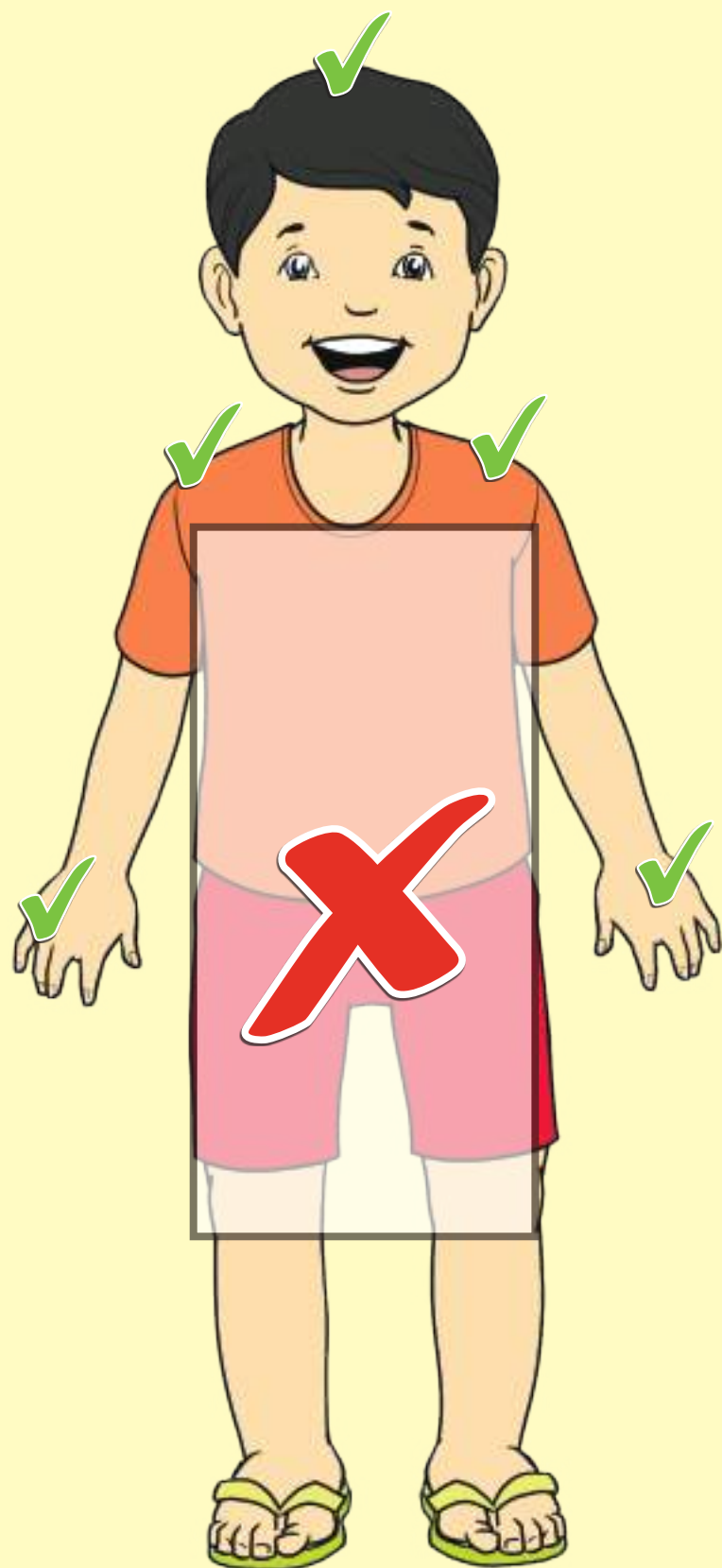
Para iti Mangidadaulo:

1. Saludsuden dagiti ubbing nu ania ti diperensia wenno nagdumaan ti nasayaat ken saan a nasayaat a panag-eggem wenno panagsagid.
2. Ipalawag nga adda dagiti paset ti bagi a mabalin a masagid wenno maeggenan, ken adda met laeng dagiti paset a saan a mabalin a masagid wenno maeggenan.
3. Sakbay a mapan iti sumaruno a panid ti flipchart, saludsuden dagiti ubbing nu ania dagiti paset ti bagi a mabalin a masagid wenno maeggenan, ken nu ania dagiti paset a saan a mabalin a maeggenan.

ania ti nasayaat ken saan a nasayaat a panagsagid wenno panang-eggem

1. Adda dagiti paset ti bagi a mabalin nga eggenan wenno sagiden dagiti dadduma a tao. Dagitoy ti ima, abaga ken ulo.
2. Adda dagiti paset ti bagi a saan a mabalin a masagid wenno maeggenan, nangnangruna ti paset nga mangrugi iti siket aginggana iti luppo a nairamanan ti pribado a paset ti bagi a saan a mabalin nga ipaeggem wenno ipasagid kadagiti dadduma a tao.

NASAYAAT ken SAAN A NASAYAAT NGA PANAG-EGGEM wenna PANAGSAGID

Emosyonal a Panangabusu

Para iti Mangidadaulo iti SeSion:

1. Damagem dagiti ubbing nu ania ti pannakaawat da iti emosyonal a panagabusu, ken allukoyem isuda nga agited kadagiti pagarigan.
2. Ilawlawag mo nu ania ti depinasyon ti emosyonal a panagabusu ken agited ka ti pagarigan.

ania iti emosyonal a Panagabusu ti ubbing?

Ti Emosyonal a Panagabusu ti Ubbing ket isu ti Psychological wenno emosyonal a panagmaltrato kadagiti ubbing a makadadael ken saan nga umannurot iti kababalin da a kas tao ken kas ubbing. Dagiti dadduma a pagarigan ti emosyonal a panagabusu kadagiti ubbing ket:

1. Panangibabain
2. Panangbutbuteng
3. Panangukom (Being judgmental)
4. Aramid nga gapuanan ti pannakabutbuteng dagiti ubbing wenno panagduadua da kadagiti bagi da
5. Pananginsulto
6. Panagsao ti dakes

Ania dagiti nadumaduma a klase ti Panagmaltrato?

Emosyonal a Panangabusu

Ania iti Pannakabaybay-an iti Ubbing?

Ania iti Pannakabaybay-an iti Ubbing?

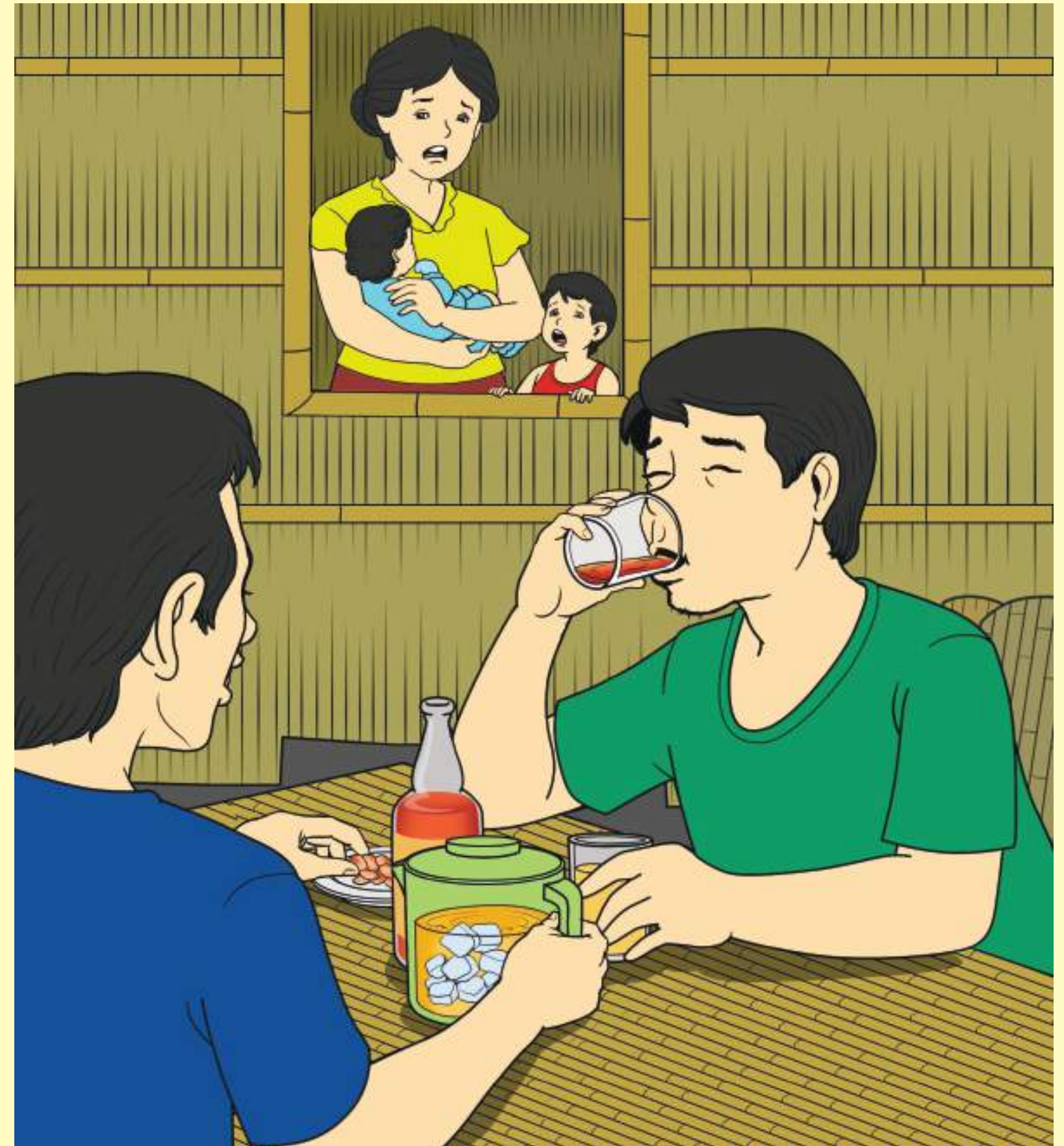
Para iti Mangidadaulo iti SeSion:

1. Kalpasan a nailawlawag dagiti tallo a klase ti panagmaltrato, ibagam kadagiti ubbing a ti panangbaybay-an ket maysa met laeng a klase ti pannakaabuso ti ubing.
2. Dawatem nga iladawan da ti ilustrasyon/ladawan. Damagem nu adda makitkita da iti ladawan a pagarigan ti panangbaybay-an.
3. Ilawlawag mo nu ania ti kayat na a sawen ti panangbaybay-an kadagiti ubbing.

ania iti Pannakabaybay-an iti ubbing?

1. Daytoy iti saan a panangited wenno panangbaybay-an kadagiti kangrunaan a kasapulan ti ubbing sigun iti kabaelan ti pamilya iti pinansyal a banag.
2. Dagiti pagarigan dagiti kangrunaan a kasapulan ti ubing ket: makan, bado, pagtaengan, nadalus a bagi (hygiene), ken panangiwawan wenno guidance.

Ania iti Pannakabaybay-an iti Ubbing?

Ania dagiti nadumaduma a klase ti Pananggundaway kadagiti Ubbing?

Para iti Mangidadaulo iti SeSion:

1. Iti daytoy a paset, ibagam kadagiti ubbing a malaksid iti panagmaltrato ken panangbaybay-an, ti maysa pay a klase ti pannakaabusu ti ubbing ket pananggundaway.
2. Maibasar ti ladawan, saludsudem dagiti ubbing nu ania ti makitkita da a klase ti pananggundaway.
3. Basaen ken pagsaritaan yo ti depinasion ti pananggundaway.

ania ti Pananggundaway ti ubbing? t i pananggundaway ti ubbing ket panangusar kadakuada iti:

1. Prostitusyon wenno panangbalangkantis.
2. Pornograpiya wenno ania man a klase ti naalas a libro wenno pabuya a pakairamanan dagiti ubbing.
3. Panagteged ti Ubbing – panagpatrabaho kadagiti ubbing iti napeggad ken delikado nga kasasaad.

Ania dagiti nadumaduma a klase ti Pananggundaway kadagiti Ubbing?

Pornograpiya

Prostitusyon

Panangged

Prostitusyon wenno Panagbalangkantis

Para iti Mangidadaulo iti SeSion:

1. Ibagi kadagiti ubbing a ti prostitusyon wenno panagbalangkantis ket maysa a klase ti pananggundaway kadagiti ubbing.
2. Ilawlawag ti kayat na a sawen ti prostitusyon wenno panagbalangkantis.
3. Saludsuden dagiti ubbing nu ammo da daytoy a klasen ti panangabuso, karkaru nu daytoy ket mapasasamak iti komunidad da.

ania ti prostitusyon wenno panagbalangkantis?

Ti prostitusyon ket panangibaon nga agaramid wenno panangitulag kadagiti ubbing iti sekso wenno sex ken dadduma pay nga aktibidad nga adda kaipapananna iti sex, kasukat iti kwarta, ganansya, ken dadduma pay.

Ania dagiti nadumaduma a klase ti Pananggundaway kadagiti Ubbing?

Prostitusyon wenno panagbalangkantis

Pornograpiya

Para iti Mangidadaulo iti SeSion:

1. Ipalawag kadagiti ubbing a malaksid iti prostitusyon, maysa pay a klase iti pananggundaway kadagiti ubbing ket pornograpiya.
2. Maibasar iti ladawan, dawaten kadagiti ubbing nga ibingay da nu ania ti pannakaawat da iti pornograpiya.
3. Ilawlawag iti ubbing nu ania ti kayulogan ti pornograpiya. Damagen nu ammo da daytoy a klase ti panangabuso, karkaru nu daytoy ket mapaspasamak iti komunidad da.

ania ti pornograpiya?

Ti pornograpiya ket ania man a materyales a kas dagiti video, audio clips wenno dagiti mangmanggeg, ladawan, magasin, internet ken dadduma pay a klase ti media, a mangirepresentar kadagiti ubbing wenno mangipakpakita kadakuada nga agar-aramid ti sekswal nga aktibidad, agpayso man wenno maiyar-arig laeng; wenno ania man a mangirepresentar wenno mangipakpakita kadagiti pribado a paset ti bagi ti ubing.

Mabalin a mapasamak ti pornograpiya babaen iti internet nu ti ubing ket naibaon wenno napilit nga agaramid kadagiti sekswal nga aktibidad wenno ania man nga adda mainaigana iti sekswal nga aramid, daytoy man ket agpayso wenno natultulad (simulated) wenno agipakpakita kadagiti pribado a paset iti chat room wenno babaen iti web camera ken ania man nga usar.

Ania dagiti nadumaduma a klase ti Pananggundaway kadagiti Ubbing?

Pornograpiya

Panangged ti Ubbing

Para iti Mangidadaulo iti SeSion:

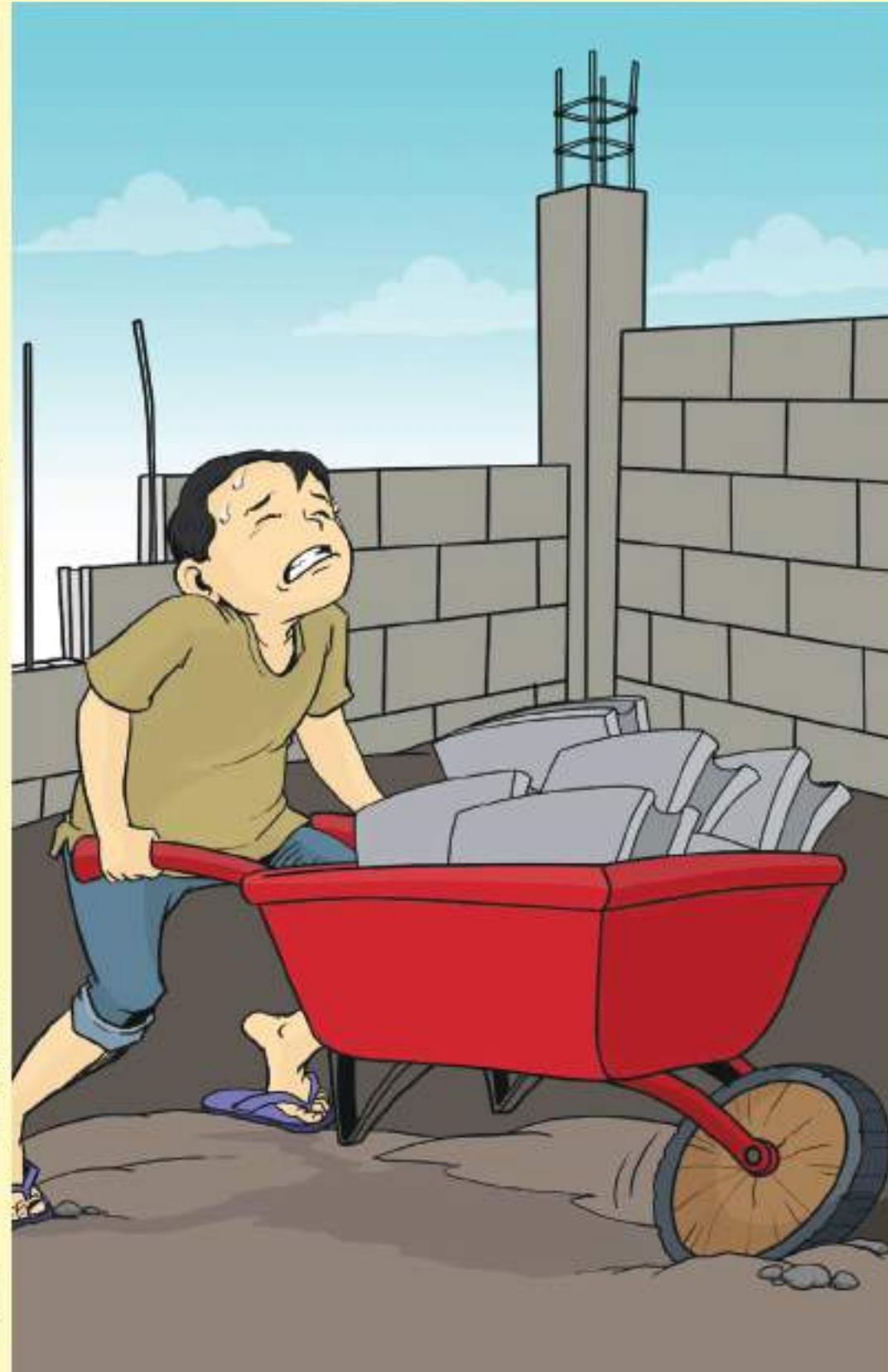
1. Saludsuden dagiti ubbing nu ania ti makitkita da iti ladawan.
2. Kalpasana, ibaga kadagiti ubbing nu ania ti kayulogan ti “panangged ti ubbing” ken agited ka iti pagarigana.
3. Saludsuden nu mapaspasamak iti panangged ti ubbing kadagiti komunidad da, ken nu ania dagiti mabalin a rason nu apay a mapaspasamak daytoy.

ania ti Panangged ti ubbing?

Ti Panangged ti Ubbing ket isu ti panagpatrabaho kadagiti ubbing iti delikado, makadadael iti salun-at, moralidad, kababalin ken kasasaad da. Dagiti dadduma a pagarigan ti panangged ti ubbing ket prostitusyon ken pornograpiya. Dagiti dadduma pay a pagarigan ket:

1. Panangipausar kadagiti delikado a makina kadagiti ubbing
2. Panangibaon kadagiti ubbing nga agaramid ti krimen a kas ti panagilako ken panagaramid kadagiti maiparparit a droga, panagpakpakaasi wenno panagpalalama.
3. Panangipausar kadagiti delikado a kemikal.
4. Panagpatrabaho kadagiti ubbing a nabababa nu kinse wenno sangapul ken limma (15) ti tawen da, malaksid laengen nu:
  - a. Agtatrabaho ti ubbing iti negosyo ti nagannak na, ken saan isuna a madangdangran ken saan a makadadael iti panageskwela na.
  - b. Nu kasapulan ti pannakipaset wenno partisipasyon ti ubbing para iti impormasyon ti publiko wenno paglinglingayan (entertainment).

Ania dagiti agduduma a klase ti Pananggundaway iti Ubbing?

Panangged ti Ubbing

Sino dagiti makabael a mangabusu kadagiti ubbing?

Para iti Mangidadaulo iti SeSion:

1. Saludsudem dagiti ubbing nu sino kadagiti tao nga adda iti ladawan ti mabalin a makabael a mangabusu iti maysa nga ubbing.
2. Ilawlawag a siasino man ket adda kabaelana a mangabusu iti ubbing. Dakamatem dagiti nadumaduma a klase ti tao tapnu agserbi a pangarigan a siasinuman ket makabael a mangabusu iti ubbing.
3. Ibagi kadagiti ubbing a siasinuman a makabasol it panangabusu iti ubbing ket madusa babaen iti linteg. Mabalin isuna a makasoan iti krimen, maibalod ken mamulta.

Siasinuman ket mabalin a mangabusu ti ubing, a kas:

1. Dagiti nagannak
2. Kakabsat
3. Uncle, Aunty, wenno dadduma pay a paset ti pamilya
4. Mamaestra wenno mamaestro
5. Kakaaruba
6. Dagiti katulong wenno kadwa iti balay
7. Dagiti mangimanmanehar (managers), wenno dagiti makin kukua kadagiti balbalay ken dadduma pay
8. Opisyaes wenno empleyado ti gobyerno

Sino dagiti makabael a mangabusso kadagiti ubbing?

Ayanna ti mabalin a pakapasamakan ti pannakaabusu ti ubbing?

Para iti Mangidadaulo iti SeSion:

1. Saludsudem dagiti ubbing nu ayanna ti mabalin a pakapasamakan ti panangabusu.
2. Ipakaawat mo a ti pannakaabusu ti ubbing ket mabalin a mapasamak sadinuman, uray kadagiti luglugar a manamnama a natalged ken adayo ti peggad.

Mabalin a mapasamak ti pannakaabusu ti ubbing uray SADINUMAN – iti uneg ti pagtaengan, eskwelaan, komunidad, simbaan, opisina, ken kadagiti pribado wenno lugar a para iti publiko.

Ayanna ti mabalin a pakapasamakan ti pannakaabusu ti ubing?

Ania dagiti posible nga epekto iti Pannakaabusu ti Ubbing?

Para iti Mangidadaulo iti SeSion:

1. Kalpasan a maadal dagiti nadumaduma a klase ti pannakaabusu ti ubbing, damagen dagiti ubbing nu ania dagiti epekto iti daytoy a kas makitkita da iti ladawan/litrato.
2. Ilawlawag dagiti mabalin nga epekto iti pannakaabusu ti ubbing.
3. Ipakaawat a dagitoy nga epekto ket mabalin nga adda latta kadagiti biktima aginggana dumakkel da. Inayon a mabalin nga agbaliw ti epekto na daytoy depende iti ubbing ken ti klase ti abuso a napadas na.

dagiti mabalin nga epekto ti pannakaabusu ti ubbing ket:

1. Pannakapukaw ti panagtalek ti bagi da
2. Panangilisi kadagiti bagbagi da manipud kadagiti dadduma a tao kangrunaan dagiti nataengan
3. Panagladingit ken panagdandanag
4. Pannakaawan ti ganas a mangan
5. Narigat a maala ti turog
6. Panangunget uray nu bassit laeng a banag, panag-alburuto ken pannakiapa a kankanayon kadagiti dadduma
7. Panagpakamatay
8. Nabababa a grado iti klase, wenno pannakaawan ti ganas nga ageskwela.
9. Panangdangran kadagiti dadduma nga ubbing, ken nu dinmakkel ket dangran na dagiti bukod na nga annak wenno dadduma pay nga ubbing.
10. Sakit, kinaawan kabaelan, wenno ipapatay, depende iti kinadagsen ti pannakadangran wenno pannakaabusu da.

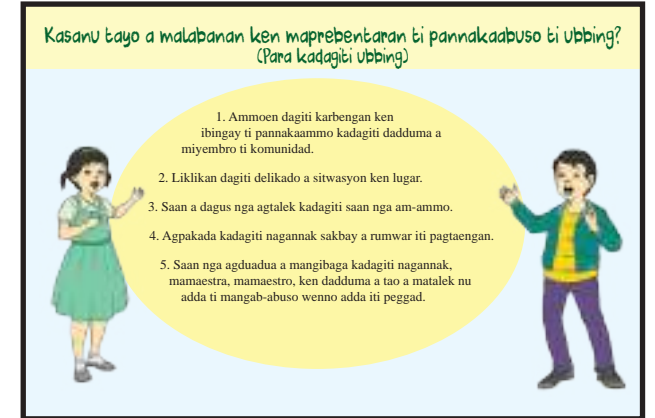
Ania dagiti posible nga epekto iti Pannakaabusu ti Ubbing?

Kasanu tayo a malabanan ken maprebentaran ti pannakaabusu ti ubbing? (Para kadagiti ubbing)

Para iti Mangidadaulo iti SeSion:

1. Ibaga kadagiti ubbing a pati isuda ket adda pagrebbengan da a mangsalaknib kadagiti bagbagi da manipud kadagiti panangabusu.
2. Pagbasaem isuda kadagiti wagwagas nu kasanu a malabanan ken maprebentaran ti pannakaabusu ti ubbing.
3. Ipakaawat mo a saan da kuma a mabain nu naabusu wenno nadangran da, ken masapul nga ibaga da kadagiti awtoridad ti napasamak kadakuada tapnu matulungan da.

Kasanu a malabanan ken maprebentaran dagiti ubbing ti pannakaabusu da?

1. Ammoen dagiti karbengan kas ubing ken ibingay ti pannakaammo kadagiti dadduma a miyembro ti komunidad.
2. Liklikan dagiti delikado a sitwasyon ken lugar.
3. Saan a dagus nga agtalek kadagiti saan nga am-ammo.
4. Agpakada kadagiti nagannak sakbay a rumwar iti pagtaengan.
5. Saan nga agduadua a mangibaga kadagiti nagannak, mamaestra, mamaestro ken dadduma a tao a matalek nu adda ti mangab-abuso kenka wenno adda iti peggad.

Kasano tayo a malabanan ken maprebentaran ti pannakaabusu ti ubbing? (Para kadagiti ubbing)

1. Ammoen dagiti karbengan ken ibingay ti pannakaammo kadagiti dadduma a miyembro ti komunidad.

2. Liklikan dagiti delikado a sitwasyon ken lugar.

3. Saan a dagus nga agtalek kadagiti saan nga am-ammo.

4. Agpakada kadagiti nagannak sakbay a rumwar iti pagtaengan.

5. Saan nga agduadua a mangibaga kadagiti nagannak, mamaestra, mamaestro, ken dadduma a tao a matalek nu adda ti mangab-abuso wenno adda iti peggad.

Kasanu a malabanan ken maprebentaran dagiti nagannak ken nataengan ti pannakaabusu ti ubbing?

(Para kadagiti nagannak ken nataengan)

Para iti Mangidadaulo iti SeSion:

1. Ipakaammo kadagiti nagannak ken nataengan a responsibilidad da a mangsalaknib ken mangbantay kadagiti annak da manipud iti pannakaabusu.
2. Pagbasaem isuda kadagiti wagas nga adda iti ladawan nu kasanu a maliklikan ken malabanan ti pannakaabusu ti ubbing. Dawatem metlaeng nga agited da ti dadduma pay a pagarigan.

Kasanu a malabanan ken maprebentaran dagiti nagannak ken nataengan ti pannakaabusu ti ubbing?

1. Respetoen dagiti karbengan dagiti ubbing.
2. Liklikan ti physical contact wenno panangsagid kadagiti ubbing nu disdisiplinaen ida.
3. Kasao dagiti ubbing iti nalumanay nu adda ti nagkamalian da.
4. Denggen ken ipangag tayo dagiti panagpatulong da ken ammoen tayo nu ania dagiti masapul da.
5. Nu maammoan wenno matakwatan ti pannakaabusu ti maysa nga ubbing, ibaga daytoy kadagiti awtoridad.

Kasano tayo a malabanan ken maprebentaran ti pannakaabuson ti ubbing? (Para kadagiti nagannak ken nataengan)

Agbalin ak a sensitibo
wenna nasipot kadagiti
masapul dagiti ubbing.

Denggek ken
ipangag ko dagiti
panagpatulong da.

Saan ko a
dangdangran ti ubbing
kon nu disdisiplinaek
isuna.

Ipulong ko kadagiti
awtoridad nu adda ti matakwatak
wenna maammoak a kaso ti
pannakaabuson ti ubbing.

Ania ti aramiden nu naabusu ti maysa nga ubing?

(Para kadagiti nagannak ken nataengan)

Para iti Mangidadaulo iti SeSion:

1. Ibagi kadagiti nagannak ken nataengan nu ania ti mabalina da nga aramiden nu ti maysa nga ubing ket naabusu. Ipabasam kadakuada dagiti adda iti ladawan, ken maysa maysa nga ilawlawag dagitoy.
2. Mabalina mo a damagen nu ammo da nu ayanna ti opisina ti barangay da ken nu ammo da nu ayanna ti kaasitgan nga istasyon ti pulis ken ospital iti lugar da.

umuna nga addang.

Ibagi kadagiti pulis, opisina ti barangay, social worker wenno dadduma pay nga awtoridad dagiti kaso ti pannakaabusu ti ubing.

Maikadua nga addang.

Iyadayo ti ubing iti nangabusu kenkuana. Siguraduen nga nasayaat ti kasasaad ti ubing, ken nu kasapulan ket ipan daytoy iti ospital. Nu mabalina ket aramiden dagitoy nga adda ti tulong ti pulis, barangay, wenno social worker.

Maikatlo nga addang.

Tulungan iti ubing a mangipila ken mangilaban iti kaso kontra iti nangabusu kenkuana.

Ania ti aramidem nu naabusu ti maysa nga ubing? (Para kadagiti nagannak ken nataengan)

Umuna nga Addang:

Agipulong! Pulis, Opisina ti Barangay, Social Worker wenno dadduma pay nga awtoridad

Maikadua nga Addang:

Iyadayom diay ubing iti nangabusu kenkuana.

Maikatlo nga Addang:

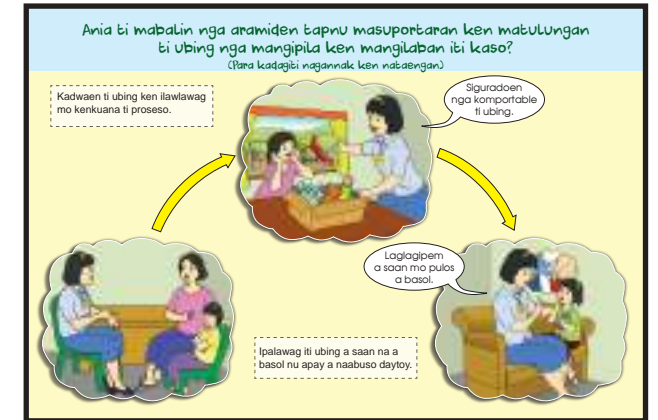
Tulongam diay ubing a mangipila ken mangilaban iti kaso kontra iti nangabusu kenkuana.

Ania ti mabalin nga aramid tapnu masuportaran ken matulungan ti ubing nga mangipila ken mangilaban iti kaso?

(Para kadagiti nagannak ken nataengan)

Para iti Mangidadaulo iti SeSion:

1. Ilawlawag nga importante ti panangsuportar kadagiti biktima ti panakaabusu ti ubing. Damagen dagiti ubing nu ania dagiti mabalin nga maaramid tapnu masuportaran ken matulungan dagiti biktima nga mangipila ken mangilaban kadagiti kaso da kontra kadagiti nangabusu kadakuada.
2. Basaem dagiti nakanayon iti ladawan. Dawatem dagiti ubing nga agibingay da kadagiti dadduma pay nga pagarigan.

dagiti mabalin a maaramid tapnu masuportaran ken matulungan dagiti ubing a mangipila ken mangilaban iti kaso da:

1. Kadwaan iti ubing nga apan iti kaasitgan nga istasyon ti pulis, barangay, opisina ti social welfare, wenno iti dadduma nga awtoridad ken ilawlawag kenkuana ti proseso.
2. Siguradoen nga komportable iti ubing.
3. Ipalawag iti ubing a saan na pulos a basol ti pannakaabusu na.

Ania ti mabalin nga aramiden tapnu masuportaran ken matulungan ti ubing nga mangipila ken mangilaban iti kaso? (Para kadagiti nagannak ken nataengan)

Kadwaen ti ubing ken ilawlawag mo kenkuana ti proseso.

Siguradoen nga komportable ti ubing.

Laglagipem a saan mo pulos a basol.

Ipalawag iti ubing a saan na a basol nu apay a naabuso daytoy.

PALAGIP: NU TI Maysa nga ubing ket naabusO...

PALAGIP:
NU ti maysa nga ubing
ket naabusO...

- Saan nga agbuteng nga agipulong kadagiti pagalagadan ti linteg wenno awtoridad.
- Saan pulos a basol ti ubing nu isuna ket nabiktima wenno naabusO.

Para iti Mangidadaulo iti SeSion:

1. Ilawlawag ti importansya dagiti duwva nga punto.
2. Basaen ti nakasurat a palagip ken ilawlawag a dagitoy a palagip ket saan laeng a para kadagiti nataengan, ngem kasta met kadagiti ubbing.

dagiti importante a palagip nu ti maysa nga ubing ket naabusO.

1. Saan nga agbuteng nga agipulong kadagiti pagalagadan ti linteg wenno awtoridad.
2. Saan pulos a basol ti ubing nu isuna ket nabiktima wenno naabusO.

PALAGIP:

NU ti maysa nga ubing
ket naabusu...

- a. Saan nga agbuteng nga agipulong kadagiti pagalagadan ti linteg wenno awtoridad.
- b. Saan pulos a basol ti ubing nu isuna ket nabiktima wenno naabusu.

Ayanna ti mabalin a pagipulongan nu
adda ti kaso ti pannakaabusu ti ubbing?

Ayanna ti mabalin a pagipulongan nu adda ti kaso
ti pannakaabusu iti ubbing?

• Barangay

• Commission on Human rights Cordillera administrative region.
3F SSS Building, Harrison Road, Baguio City. chrpcar@gmail.com
(074) 619-9088; (074) 619-9089; 0996 798 8045 (Globe); 0998 240 6307 (Smart)

• Commission on Human right – region I. Government Center, Aguila Road,
Capitol Hill, San Fernando City, La Union chr1slfu@yahoo.com
(072) 607-8706; 0977 129 1575 (Globe); 0951 473 9420 (Talk N' Text)

• Local Social Welfare and Development Offices ti munisipyo yo

• dSW d - Car Crisis Mangement unit – (074)6610430 (02)3966580
loc. 25005. #40 North Drive, Baguio City. Email: car.dswd.gov.ph

Para iti Mangidadaulo iti SeSyon:

1. Basaen ti listaan dagiti ahensya ken organisasyon a mabalin a pangipulungan ti kaso ti pannakaabusu iti ubbing.
2. Ammo-en dagiti contact numbers ken lokasyon dagitoy nga ahensya ken organisasyon tapnu iti kasta ket maibingay dagitoy kadagiti ubbing.
3. Mabalin nga isurat dagitoy nga impormasyon iti manila paper wenno poster paper nga makita amin dagiti ubbing, wenno ket agaramid iti directory ken ikkan dagiti ubbing ti kopya da.

Ayanna ti mabalin a pagipulongan nu adda ti kaso ti pannakaabusu iti ubbing?

* **Barangay**

* **Local Social Welfare and Development Office (LSWDO)** sa inyong munisipyo

* **guro or guidance Counselor**

* **Pulis/WCPC aleng Pulis Hotline** 0919-777-7377 / 0966-725-5961

* **National Bureau of Investigation (NBI)**

* **Department of Labor and Employment (DOLE)**

* **department of Social Welfare and development**

DSWD - CAR Crisis Intervention Unit (CIU) – (074)6610430 (02)3966580 loc. 25005.

dSWd dSWd region i- Haven for Children - (075) 653-9875

dSWd region i Ciu - 0945 823-7218 (Globe); 0961-548-8850 (Smart)

dSWd region ii – (078) 846-7043, (078)846-7414, (078)846-7418

dSWd region iii - (045) 861-2413 / (045) 860-5629

* **Commission on Human Rights (CHR)** 0936 068 0982/ 0920 506 1194

CHr – Car (074) 619-9088; (074) 619-9089; 0998 240 6307 (Smart)

CHr region i - (072) 607-8706; 0977 129 1575 (Globe); 0951 473 9420 (Talk N' Text)

CHr region ii - (078) 8304-1947; (078) 8304-2047; 0939 325 9282 (Smart)

CHr region iii - (045) 8961-8577; (045) 8961-4830; 0908 656 1664 (Smart)

* **Bantay Bata 163**

* **IACAT Actionline (02) 1343**

* **Mga organisasyon tumutulong sa bata**

Ania ti ladawan dagiti komunidad nga awan ti panangabusso ti ubbing?

Para iti Mangidadaulo iti SeSion:

1. Saludsoden dagiti ubbing nu ania ti makitkita da iti ladawan.
2. Ilawlawag a dagiti sungbat da ket isu ti ladawan ti komunidad nga awan ti panangabusso ti ubbing.
3. Agited iti ababa nga aktibidad. Gudwaen iti duwva a grupo dagiti ubbing, ken ikkan iti manila paper wenno poster paper, lapis, ken materyales a pangkulay. I-drawing da nu ania ti ladawan ti mayat ken natalged nga komunidad, awan ti panangabusso kadagiti ubbing, ken mangipakpakita a napateg dagiti ubbing.
4. Ikkan dagiti duwva a grupo ti gundaway da a mangibingay ken mangilawlawag kadagiti drawing da.
5. Nu awan ti materyales para iti drawing, dawaten nga ibingay da ti kapanunutan da panggep iti komunidad nga mayat ken natalged para kadagiti ubbing.

Ania ti ladawan dagiti komunidad nga awan ti panangabusso ti ubbing?

Panagyam

Agyamyaman ti Consuelo Foundation ti Adhikain para sa Karapatang Pambata (AKAP)-Ateneo Human Rights Center kadagiti tulong da a nangaramid ti konsepto ken linaon iti daytoy a flipchart. Mairaman a pagyamanan ti Consuelo Foundation dagiti sumaganad para ti kontribusion da:

- * Ana Katrina Carillo-Paras ken Maria Kristina R. Merginio ti AKAP para iti panangidaulo iti daytoy a proyekto;
- * AKAP interns Gian Miko Arabejo, Chelsea Balesteros, Marie Panganiban, Robert Daniel Arcadio ken Darlene Mae Beloso iti technical a panangtarabay da tapnu maaramid daytoy flipchart;
- * Ma. Yasmin Doctor kadagiti nagmamayat nga ganganganga ilustrasion na;
- * Atty. Nina Patricia Sison – Arroyo iti panangiwawan na ken dagiti singasing na nu kasanu nga aramiden daytoy flipchart a makatulong pay kadagiti ubbing, nagannak, ken komunidad;
- * Atty. Carmela Andal- Castro iti panangaramid kadagiti konsepto, ken iti pangipaay na ti dadduma pay nga kapanunutan para iti linaon daytoy flipchart; ken
- * Emma Ignacio, Eileen Dizon, ken Abby Belza kadagiti komento ken calicagum da.
- * Atty Klarise E. Cajucom, Mary Rose Oximas, Antoinette Basco ken Cecyl Esteban iti technical a panangtarabay ket iti tulong ken panangibingay da iti kapanunutan da iti daytoy a proyekto

naragsak ti Consuelo Foundation a makikadua iti Commission on Human rights – Child rights Center iti pannakaaramid na daytoy a flipchart a maibagbagay pay iti kultura. Mainayon a pagyamanan ti CHR - CRC dagiti sumaganad iti nabanor a tulong da:

- * CHR Chairperson Jose Luis Martin C. Gascon ti pannangidaulo na iti daytoy a proyekto;
- * Dr. Renante Basas, Director - Human Rights Centers Management Office, ken Atty Julie Ann Regalado, Ma. Victoria S. Diaz at Maria Theresa M. Rodulfo ti Child Rights Center iti tulong ken panangibingay da iti kapanunutan da iti daytoy a proyekto.
- * Atty. Romel P. Daguimol - Regional Director, Atty. Mary Grace T. Valdez at Ms. Joanne A. Pimentel ng CHR Cordillera Administrative Region (CAR), Atty. Harold D. Kub-Aron - Regional Director at Atty. Yolanda A. Salanga ng CHR Region 1, iti technical na panangtarabay da tapnu maaramid daytoy flipchart

Agyamyaman ti Conrado and Ladislawa Alcantara Foundation (CLAFI) , Dep Ed, ket Mr. Juanito D. Langhe,Jr. kadagiti nagmamayat nga ganganganga ilustrasion na

References:

- RA 7610. AN ACT PROVIDING FOR STRONGER DETERRENCE AND SPECIAL PROTECTION AGAINST CHILD ABUSE, EXPLOITATION AND DISCRIMINATION, AND FOR OTHER PURPOSES (1992) AS AMENDED BY RA 9231(2003)
- RA 9208, AN ACT TO INSTITUTE POLICIES TO ELIMINATE TRAFFICKING IN PERSON ESPECIALLY WOMEN AND CHILDREN, ESTABLISHING THE NECESSARY INSTITUTIONAL MECHANISM FOR THE PROTECTION AND SUPPORT OF TRAFFICKED PERSONS, PROVIDING PENALTIES FOR ITS VIOLATION, AND FOR OTHER(2003)
- RA 10364, AN ACT EXPANDING RA 9208, ENTITLED “AN ACT TO INSTITUTE POLICIES TO ELIMINATE TRAFFICKING IN PERSONS ESPECIALLY WOMEN AND CHILDREN, ESTABLISHING THE NECESSARY INSTITUTIONAL MECHANISMS FOR THE PROTECTION AND SUPPORT OF TRAFFICKED PERSONS, PROVIDING PENALTIES FOR ITS VIOLATIONS AND FOR OTHER PURPOSES (2013)
- RA 9775, AN ACT DEFINING THE CRIME OF CHILD PORNOGRAPHY, PRESCRIBING PENALTIES THEREFORE AND FOR OTHER PURPOSES. (2009)
- CONVENTION ON THE RIGHTS OF THE CHILD, GENERAL COMMENT 8 AND 13
- ANG MGA DAPAT TANDAAN. ANTI SEXUAL ABUSE BASIC ORIENTATION MODULES FOR CHILDREN
- ADVOCATES, PHILIPPINE CHILDREN MINISTRIES NETWORK (2012)
- “KARAPATAN AT RESPONSABILIDAD NG MGA BATA” INTRODUCTORY MODULES FOR CHILDREN’S ADVOCATE PHILIPPINE CHILDREN MINISTRIES NETWORK (2012)

**Maysa ak nga ubing.
adda ti karbengak!**
Copyright 2015 by Consuelo Foundation

Naiyulog iti pagsasao nga Ilokano babaen iti
pannakikadua iti Commission on Human Rights

Consuelo Zobel alger Foundation

27th Floor, CitiBank Tower, 8741 Paseo de Roxas, Makati
Phone (63-2) 848 0601; Fax (63-2) 848 0553
Email: philinfo@consuelo.org / Website: www.consuelo.org

Commission on Human Rights (CHR) – Central Office

SAAC Building, UP Complex, Commonwealth Avenue,
Diliman, Quezon City, 1101
(02) 8294-8704 / +63 936 068 0982 (Globe) / +63 920 506 1194 (Smart)

CHr – Car

Cordillera Administrative Region
3F SSS Building, Harrison Road, Baguio City
chrpcar@gmail.com / (074) 619-9088 / (074) 619-9089
0996 798 8045 (Globe) / 0998 240 6307 (Smart)

CHr region i

Government Center, Aguila Road, Capitol Hill,
San Fernando City, La Union
chr1sflu@yahoo.com / (072) 607-8706
0977 129 1575 (Globe) / 0951 473 9420 (Talk N' Text)

CHr region ii

No. 5 Pababalo St., Regional Government Center,
Carig Sur, Tuguegarao City, Cagayan
chrregii@gmail.com / (078) 8304-1947 / (078) 8304-2047
0996 798 6118 (Globe) / 0939 325 9282 (Smart)

CHr region iii

Diosdado Macapagal Government Center,
Barangay Maimpis, San Fernando, Pampanga
chrreg3@yahoo.com / (045) 8961-8577 / (045) 8961-4830
0966 228 2359 (Globe) / 0908 656 1664 (Smart)

Awan ti ania man a parte ti daytoy a flipchart, pakairamanan dagiti
ladawan, ti mabalín a makopya nu awan ti kasuratan nga adda ti
pammalubos ti Consuelo Foundation at Commission on Human
Rights- Child Rights Center, malaksid laeng nu daytoy ket para iti
research wenno dadduma pay a saan a komersyal a panggep.

Naaramid para iti Consuelo Foundation ti AKAP, Pebrero, 2015.

Naiyulog ti pagsasao nga Ilokano babaen iti tulong ti Regional offices
iti Commission on Human Rights – Cordillera Administrative Region,
Region 1, ken Child Rights Center, Nobyembre 2020

